

LEONID SOROKOW (Austrija), *violina* RUBEN DALIBALTAYAN (Armenija), *klavir*

- P. Dešpalj** **Romantični intermezzo**
- F. Geminiani** **Sonata u c-molu**
Largo
Allegro moderato
Siziliane
Allegro ma non troppo
- C. Franck** **Sonata u A-duru**
Allegro ben moderato
Allegro
Recitativo-Fantasia, Ben Moderato
Allegro poco mosso
- C. Saint-Saëns** **Introdukcija i Rondo Capriccioso**

Leonid Sorokow započeo je učiti violinu s pet godina na glazbenoj školi u rodnom Petrogradu, Rusija. Srednju školu za nadarene završio je u klasi prof. A. Knaifela a Konzervatorij u Moskvi kod prof. J. Jankeleviča i prof. E. Čugajeve kao jedan od najboljih studenata generacije. Poslijediplomski studij nastavio je kod prof. V. Klimova. Tijekom školovanja osvajao je prva mjesta na državnim natjecanjima a 1979. godine pobijedio je na međunarodnom natjecanju u Montrealu. Od 1979. koncertira kao solist u Rusiji, Njemačkoj, Italiji, Mađarskoj, Finskoj i ostalim europskim zemljama. Kao prvi koncertni majstor i solist „Mo-

skovskih solista“ pod ravnanjem J. Bashmeta u razdoblju od 1986. do 1991. godine koncertira širom svijeta te sa spomenutim ansamblom svira u svim svjetskim centrima (Carnegie Hall, New York, Barbican; Queen Elizabeth Hall, London; Sydney Opera House, Sydney; Melbourne Opera House, Melbourne; Santory Hall, Tokio; Musikverein, Beč; Concertgebouw, Amsterdam; Berlinska filharmonija; Kölnska filharmonija; Salle Pleyel i Theatre des Champs Elysees, Pariz; Herkules-Saal, München i Sala Verdi, Milano). Snima gramofonske ploče za RCA Victor. Nakon preseljenja ansambla u Francusku postaje umjetnički voditelj „Moskovskih solista Montpellier“. Sljedeće četiri godine na mjestu je drugog koncertnog majstora ansambla „New European Strings“ pod ravnanjem D. Sitkovetzskog. Od 1996. godine postaje austrijski državljanin i nastavnik violine na Muzičkoj akademiji u Beču, asistent prof. Dore Schwarzberg. Sviraio je komorne koncerte kao partner D. Sitkovetzskog, O. Kagana, N. Gutmana, J. Bashmeta, D. Geringasa, K. Kashkashiana i drugih. Docent je na međunarodnoj ljetnoj školi „Musica Pannonia“ u Stadtschleiningu, a redovito održava seminare u Sloveniji i Hrvatskoj. Kao član „Wiener Mozart trija“ snimio je dva nosača zvuka s djelima Beethovena i Smetane kod Koch Discover. Albumi su ocijenjeni kao iznimno dobri u časopisima poput Classic CD London i The Daily Telegraph. Od 2001. radi kao izvanredni, a od 2002. kao redoviti profesor violine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Njegovi studenti osvajali su brojne nagrade na raznim državnim i međunarodnim natjecanjima. Uz klavirista Rubena Dalibaltayana i violončelista Krešimira Lazara član je „Amadeus trija Zagreb“.

Klavirist **Ruben Dalibaltayan**, prepoznat kao vrlo nadareno djete u rodnome Erevanu, glavnome gradu Armenije, već je u dobi od deset godina održao svoj prvi solistički koncert. Dvije godine nakon toga uslijedilo je i značajno muzičko priznanje na Prvom nacionalnom *Babadžanyan* klavirskom natjecanju zahvaljujući kojem je izveo 2. klavirski koncert Beethovena u pratnji armenskog Nacionalnog

simfonijskog orkestra. Nakon školovanja i osvajanja više nagrada na nacionalnoj

razini, studije nastavlja na Muzičkoj akademiji „Gnesin“ u Moskvi gdje je diplomirao u klasi prof. A. Berggardta. Postdiplomski studij završio je u klasi prof. V. Kastelskog na moskovskom Državnom konzervatoriju „P. I. Čajkovski“ gdje postiže zvanje magistra. Laureat je deset međunarodnih natjecanja u različitim zemaljama. Godine 2003. osvaja Drugu nagradu stručnog žirija i Specijalnu nagradu publike na drugom po redu EPTA međunarodnom klavirskom natjecanju *Svetislav Stančić* u Zagrebu (Hrvatska). Održao je niz solističkih koncerata i sudjelovao na različitim koncertima u Armeniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji, Crnoj Gori, Kini, Italiji, Nemačkoj, Švicarskoj, Kazahstanu, Moldaviji, Portugalu i Rusiji. Kao solist nastupao je i s Nacionalnim simfonijskim orkestrima zemalja kao što su Kazahstan, Armenija, Moldavija, Kina, Hrvatska, Bosna i Hercegovina. Dobitnik je Međunarodne nagrade „Alexis Weissenberg“. Paralelno s izgradnjom svoje pijanističke karijere Ruben Dalibaltayan djeluje na planu muzičke pedagogije. Godine 2000. preselio se u BiH gdje je preuzeo mjesto profesora na Muzičkoj akademiji u Sarajevu. Mjesto profesora na Muzičkoj akademiji u Zagrebu preuzima 2005. Održava niz seminara u Zagrebu, Makarskoj, Rijeci, Osijeku, Dubrovniku, Puli, Celju itd. Tijekom zadnjih godina Ruben je održao veliki broj koncerata u Hrvatskoj, od kojih treba istaknuti nastupe s orkestrom Zagrebačke filharmonije u Velikoj dvorani „Vatroslav Lisinski“, s orkestrom Riječke filharmonije, Zagrebačkim komornim orkestrom, recitale u okviru ciklusa „Pianofortissimo“ u Velikoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ i HGZ-u kao i nastupe u Splitu, Rijeci, Dubrovniku, Puli i dr. Također nastupa u klavirskom duu sa suprugom Julijom Gubajdullinom, a 2008. zajedno s kolegama iz Muzičke akademije Krešimirom Lazarom i Leonidom Sorokowim osniva „Amadeus trio“ Zagreb. O njegovoj umjetnosti izrečene su brojne pohvale istaknutih glazbenika i kritičara: „...Rubenovo sviranje nije samo visoko profesionalno, nego je uvijek inteligentno i zanimljivo... On kombinira jedinstvene oblike na polju suptilne interpretacije i ljepote zvuka... U njegovim izvedbama čujem meni uvijek nešto novo i ne samo novo već uzbudljivo.“ (Lazar Berman).

Dirigent i skladatelj **Pavle Dešpalj** (1934.) maturirao u Zadru 1952. diplomirao kompoziciju 1960. na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu u klasi prof. Stjepana Šuleka. Godine 1961. osniva zadarske Glazbene večeri u sv. Donatu i Zadarski komorni orkestar. Od 1962. do 1967. je šef dirigent Simfonijskog orkestra RTZ. Od 1968. je dirigent, a od 1970. do 1981. i glazbeni ravnatelj Floridskog simfonijskog orkestra i Opere u Orlandu na Floridi. Od 1981. do 1986. je šef dirigent Zagrebačke filharmonije. Od 1981. do 1983. ujedno je i ravnatelj glazbenog

programa Dubrovačkih ljetnih igara. Od 1987. do 1995. redoviti je profesor dirigiranja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 1995. do 1998. dirigent je Tokyo Geidai filharmonije i profesor na Tokijskom nacionalnom sveučilištu. Od 1998. do danas šef je dirigent Hrvatskog komornog orkestra. Od 2000. - 2009. šef dirigent je Splitskog komornog orkestra. Gost dirigent je uglednih hrvatskih orkestara kao i Opere i Baleta HNK. 2010. postaje umjetnički vođa i dirigent *Mozartina* - nedjeljnih matineja Simfonijskog orkestra RTV Slovenije. Godine 2011. postaje šef dirigent Simfonijskog orkestra HRT. Pavle Dešpalj je vodio zagrebačke orkestre na brojne turneje po gotovo svim zemljama Europe, te po Americi i Dalekom istoku. Gost je dirigent u prestižnim inozemnim simfonijskim orkestrima u Luksemburgu, Toulouseu, Milanu, Frankfurtu, Bratislavi, Salzburgu, Budimpešti, Bukureštu i Moskvi. Također je ravnao Londonskom kraljevskom filharmonijom, moskovskim Ruskim državnim simfonijskim orkestrom, Novosibirskom filharmonijom, Pitsburškim simfonijskim orkestrom, Čikaškim Festivalskim orkestrom u Grand Parku, Tokijskom filharmonijom, Tokijskim simfonijskim orkestrom te Operama u Tokiju i Yokohami. Snimio je nosače zvuka za Croatia records, Cantus (HDS) i Opus (Bratislava), te za radio stanice HRT, RTV Slovenije i Hessischer Runfunk (Frankfurt). Najčešće izvođene i snimane Dešpaljeve skladbe su Passacaglia i fuga za klavir i gudače (tiskao MIC), Tri koralne predigre za komorni orkestar (tiskalo Hrvatsko Društvo Skladatelja Ars Croatica), Varijacije za orkestar (tiskao MIC), Koncert za violinu i orkestar (tiskao MIC), Koncert za alt saksofon i gudače (tiskali HDS Ars Croatica, američka Southern Music Company i Splitsko filharmonijsko društvo), Koncert za violončelo i gudače (tiskalo HDS Ars Croatica), Dva guslačka hira (tiskalo HDS Ars Croatica) i Svečana Parada za rogove i orkestar (tiskala HAZU). Pavle Dešpalj je dobitnik Nagrade grada Zagreba 1965., Konzilija centralne Floride za znanost i umjetnost 1978., M. Trnina 1980., J.Š. Slavenski 1990., V. Nazor 1992., Orlando 1993. i 2006. Godine 1994. primio je posebno priznanje Ministarstva kulture RH i 1996. odlikovanje Predsjednika RH redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića. Dobitnik je nagrade I. Lukačić 1999., Nagrade Ministarstva kulture RH za 2002., nagrade Zlatno zvono 2004., Nagrade za životno djelo Vladimir Nazor 2005., nagrade Judita 2005. i Nagrade grada Zadra za životno djelo 2006. Dobitnik je nagrade Porin 1997., 2002., dva puta 2005., 2009. i 2010. nagrade za životno djelo. 2012. dobio je Nagradu Lovro pl. Matačić. Pavle Dešpalj je bio član međunarodnih žirija dirigentskih natjecanja u Zagrebu, Budimpešti i Tokiju. Počasni je šef dirigent Simfonijskog orkestra HRT, doživotni počasni šef dirigent Hrvatskog komornog orkestra, počasni dirigent Zadarskog komornog orkestra, počasni član Varaždinskog komornog orkestra i Hrvatskog društva glazbenih umjetnika, počasni je građanin Daytona Beacha, profesor emeritus Tokijskog nacionalnog Sveučilišta i redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Od 2004. - 2010. godine Pavle Dešpalj bio je potpredsjednikom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Talijanski skladatelj, violinist i glazbeni teoretičar **Francesco Saverio Geminiani** (1687. – 1762.) rođen je, baš kao i Giacomo Puccini i Luigi Boccherini, u Lucci, prelijepoj pokrajini na sjeveru Toskane. Nije potpuno sigurno od koga je i gdje Geminiani primio prvu glazbenu naobrazbu, ali vrlo je vjerojatno to bio njegov otac, i sam violinist u službi lokalnog orkestra. Mladost je proveo u gradovima rodne Italije gdje je imao priliku učiti od istinskih veličina svoga vremena. Tako je za boravka u Milanu učio violinu kod znamenitog C. Lonatija, u Rimu kod A. Corellija te u Napulju kompoziciju kod A. Scarlattija. Tijekom boravka u Napulju preuzeo je vodstvo opernog orkestra i mjesto koncert-majstora. Njegova virtuoznost i sviračka vještina bili su neupitni, ali je bio jako kritiziran od strane kolega glazbenika iz orkestra, ponajviše zbog silnog odstupanja od ravnomjernog pulsa, neočekivanih *acceleranda* i *rubata*. Orkestru je bilo nemoguće slijediti ga u njegovim improvizacijama i bravurama. Zaradio je čak i nadimak *il furibondo* (bijesni). Budući da su prigovori bili sve glasniji i oštriji, povukao je vrlo mudar potez – odselio je u London. Još je i Händel imao problema s engleskom javnosti koja mu je zamjerala „uvoz“ europskih glazbenika za potrebe produkcija opera i oratorija. Malo ih je željelo razumjeti kako je razlog tomu svirački bitno slabiji gudački korpus orkestra. Geminijani je stoga bio vrlo dobro prihvaćen i kao violinski virtuoz i kao violinski pedagog koji je pokazao interes da englesku gudačku školu podigne na višu razinu. Pored pedagoškog rada s učenicima od kojih su mnogi bili iz uglednih obitelji, Geminijani je i skladao. Iako mu kritičari zamjeraju jaku refleksiju Corellijeva stila, čemu može zahvaliti popularnost jer je Corelli na Otoku bio omiljeni skladatelj, bilo bi ga nepravedno optužiti za jeftino plagijatorstvo. On zaista u skladateljskom opusu nije ničim inovativnim pridonio ukupnom razvoju skladateljskih tehnika, ali je, posebno u kasnijim djelima, formirao vlastiti stil koji pristaje unutar odrednica svoga vremena. U dokumentima se spominje i njegovo bavljenje nečasnom trgovinom umjetninama zbog čega je zamalo završio u zatvoru. Česta putovanja na relaciji Pariz-London-Doublin koristio je za nabavu umjetnina, ali i promociju vlastitih djela. Skladao je pedesetak koncerata, uključujući i obrade Corellijevih, prema narudžbi spomenute masonske lože. Proslavile su ga tri kolekcije sonata i concerti grossi koje je sam transkribirao za različite solističke instrumente. Autor je i teoretskih djela: Umjetnost sviranja violine (1751.), koji sadržava detaljne upute za sviranje violine u razdoblju sredine 18. stoljeća, Guida armonica (1752.), koja sadrži njegovu viziju harmonizacije brojnih primjera *bassa continua* te Umjetnost sviranja gitare ili citre (1760.), napisanu za instrument poznat kao „engleska gitara“, žičani instrument srodan citri kruškolikog oblika s tankom hvataljkom i deset žica od kojih su gornje četiri bile dvostruke.

Prvo glazbeno obrazovanje **Cešar-Auguste Franck** (1822. - 1890.) stekao je u rodnom Liegeu koji je u vrijeme njegova rođenja bio dijelom Kraljevine Nizozemske, nešto kasnije Belgije. Ovaj naizgled nevažan detalj donijet će Francku u dva navrata nevolje s birokracijom. U Pariz se cijela obitelj preselila po očevoj želji i naumu da za darovitog i već nagrađivanog mladog pijanista Cešara i njegova brata violinista organizira koncerte. Pariz je bio dobra odskočna daska svakom umjetniku koji se želio predstaviti publici i kritici te si tako osigurati koncertne angažmane po Europi. Budući da je Cešar tada imao belgijsku putovnicu, nije mogao biti primljen na pariški konzervatorij kao strani državljanin na nastavak školovanja sve dok nije uredio svoj status boravka u Francuskoj. Puno godina kasnije morat će odgoditi preuzimanje katedre profesora orgulja na tom istom konzervatoriju ponovo zbog dokumenata koje je tek naknadno uredio kako bi svjedočili njegovo francusko državljanstvo. Za Francka pripadnost francuskom kulturnom miljeu nikada nije bila sporna niti upitna. Često je u životu naglašavao kako se oduvijek osjećao Francuzom. Na koncertne podije stupio je već s dvanaest godina svirajući pred samim belgijskim kraljem Leopoldom I. Iako nagrađivan kao izniman mladi pijanist, koncertne angažmane nije dobivao lako. Slaboj posjećenosti i skromnoj zaradi zacijelo su kumovale razmirice koje je Franckov otac imao s glazbenim kritičarima, a oni su imali načina i volje kazniti pokazanu aroganciju. Sa svojih tridesetak godina Franck se odlučio povući u polutamu pariških crkvi i posvetiti orguljama. Kraći period bio je asistent orguljaša u crkvi Notre-Dame-de-Lorette, potom glavni orguljaš u Saint-Jean-Saint-François-au-Marais da bi naposljetku 1858. godine prihvatio službu u Bazilici Saint-Clotilde gdje ostaje do smrti. Novoj službi privukle su ga i tek izgrađene orgulje najvećeg graditelja orgulja 19. stoljeća Aristida Cavallé-Colla (1811. - 1899.). Proslavljeni graditelj orgulja zauzima ključno mjesto u razvojnem putu orgulja jer je, kao inovator, unaprijedio njihov mehanički dio i time značajno unaprijedio kvalitetu i profinjenost zvuka kao i izvedbene mogućnosti. U znak naklonosti i poštovanja spram genijalnog graditelja koji je uz to bio i autor brojnih znanstvenih članaka i publikacija, Franck je puno putovao po Francuskoj promovirajući inovacije velikog majstora. Od tog je vremena Franckov umjetnički angažman vezan uz Baziliku gdje je do kraja života pratio bogoslužje i organizirao orguljaške koncerte na kojima je promovirao orguljaški koncertni repertoar. Suvremenici svjedoče kako je Franck bio čovjek blage naravi, pobožan i ljubazan prema svakom - okrenut duhovnom, vrlo vrijedan i predan radu. Razumljiva je stoga silna naklonost koju su prema njemu gajili njegovi studenti s pariškog konzervatorija gdje je predavao orgulje. Među njima su bili značajni skladatelji poput Vincenta d'Indijja, Ernesta Chaussona, Henrija Duparca i drugih. Okupljali su se oko Francka željni promjena i novih ideja. Ujedinjavala ih je potreba da naprave odmak od sveprisutne scenske glazbe i dominacije stranih skladatelja posebice Talijana te da francusku

glazbu, posebice instrumentalnu, obogate i podignu na viši umjetnički nivo. Godine 1871. zajedno s vodećim francuskim intelektualcima utemeljili su Société Nationale de Musique - društvo koje je promicalo djela mladih francuskih skladatelja. U organizaciji ovog društva prouzročena su i mnoga Franckova djela, ali ne uvijek s uspjehom. Franck, nažalost, nije doživio slavu i priznanje za svoj skladateljski rad. Kronologiju izvedbi prate često loše kritike i nezainteresiranost publike. Oratorij *Rédemption* je propao, kantata *Les Béatitudes* izvodi se izuzetno rijetko, oratorij *Rébecca* gotovo je nepoznat a jedina simfonija koju je napisao doživjela je propast zbog nemara orkestra i dirigenta. Ostatak opusa čini svjetovna kantata *Les Eolides*, opera *Hulde* i nedovršena opera *Ghiselle*.

Francuski klavirist, orguljaš, skladatelj i pisac **Camille Saint-Saëns** (1798. - 1835.) bio je, baš kao i Mozart, čudesno glazbeno nadareno dijete. Glazbenu je poduku savladavao s lakoćom a pokazalo se i kako se lakoća učenja prenijela i na ostale predmete tijekom općeg obrazovanja. Posebno je zanimanje gajio za astronomiju, arheologiju i filozofiju. Na pariškom je konzervatoriju istovremeno studirao klavir, orgulje, kompoziciju, orkestraciju i pjevanje. U periodu od 1861. do 1865. godine bio je profesor klavira na Institutu za crkvenu glazbu *École Niedermeyer*, gdje je studente poticao da, pored redovnog repertoara s djelima Bacha i Mozarta, sviraju Liszta, Berlioza, Gunoda, Schumanna i Wagnera. Među ponajboljim studentima bio je Gabriel Fauré s kojim će ga povezivati cjeloživotno iskreno prijateljstvo. U Fauréovu će domu Saint-Saëns pronaći nadomjestak izgubljene obiteljske sreće uzrokovane nesretnim gubitkom oboje djece. Godine 1871. osnovao je, zajedno s poetom i baritonom Bussineom te skladateljem Duparcom, *Société Nationale Musique* s nakanom afirmacije djela živućih francuskih skladatelja. Nakon dugogodišnjeg uspješnog rada društva Saint-Saëns će ga napustiti zbog neslaganja s mišljenjem većine kako bi trebalo izvoditi djela i drugih skladatelja koji nisu Francuzi. Saint-Saëns je skladao tijekom cijelog života i to u svim žanrovima 19. stoljeća, ali najviše uspjeha postigao je sonatama, simfonijama, koncertima i komornim djelima. Većinu opusa predstavljao je publici neumorno putujući Europom, Azijom te Sjevernom i Južnom Amerikom. Svugdje je bio dobro prihvaćen, čak i onda kada njegova djela nisu nailazila na osobit prijem kod publike, te je smatran najvećim živućim francuskim skladateljem. Za boravka u Rusiji susreo se s Čajkovskim a u Londonu je, nakon koncerta pred kraljicom Viktorijom, puno vremena proveo u biblioteci Buckinghamske palače proučavajući Händelove manuskripte. Proslavila su ga djela: *Karneval životinja*, *Dance macabre*, opera *Samson i Dalila*, *Drugi koncert za klavir*, *Prvi koncert za violončelo* te *Introduction i Rondo Capriccioso*.